

MOLDAVSKO 2017

Mé pracovní povinnosti mě zavály na samou výspu Evropy. Je potřeba spolupracovat s technickou univerzitou v Kišiněvě. Kišiněv je hlavním městem postsovětské republiky. Mám trochu smíšené pocity. Na jednu stranu se těším, neboť jsem v Moldavsku ještě nikdy nebyl, na druhou stranu nevím, co mohu čekat.

Naštěstí mě doprovází kolega Pavel a nebudu na to sám. Odlétáme z letiště Václava Havla v Praze do Bukurešti. V Bukurešti máme dostatek času, abychom vyšli z letištní haly a Pavel mohl v blízkém okolí odlovit rumunskou kešku. Čeká nás poslední část cesty, let rumunskými aerolinkami do Kišiněva. Letadlo je turbovrtulové, což na krátké vzdálenosti stačí. Jsem příjemně překvapený komfortem cestování. To už však kroužíme nad Kišiněvem a přistáváme na obrovské letištní ploše.

Autobus nás odveze k terminálu, vyzvedáváme si kufry a za branou na nás čeká Nikolaj. Nikolaj je otec mé studentky. Když se dozvěděla, že jedu učit do Kišiněva, byla potěšená a hned nám domluvila setkání se svým otcem, který nám má být společníkem při prvních krůčcích po moldavské zemi.

Vyzvedáváme si vypůjčené auto a domlouváme se s Nikolajem, že nás povede k hotelu. Cestou přibrzdí a pouští parkovací světla, netušíme, proč to dělá, ale když ho dojedu, rozjede se. Cestou nám dojde, že nás upozorňuje na pamětihodnosti města. Třebaže je léto za dveřmi, začíná se stmívat.

Mám řízení plné ruce a jsem unavený. Dopravní ruch v Kišiněvě je značný. Musím si hlídat situaci přede mnou i vedle sebe. Všude se motají maršrutky (sdílená taxi), trolejbusy a ostatní auta. Bulváry jsou široké, v jednom směru klidně i čtyři pruhy. Problém je, že mnohaproudé jsou i kruhové objezdy. Naštěstí zastavujeme na sídlišti nedaleko univerzity, kde se nachází náš hotel. Ubytujeme se a hned vyrážíme s Nikolajem na večeři.

Nikolaj je statný chlap. Hovoříme spolu pouze rusky, neboť Nikolaj neumí jiný jazyk. Dovídáme se od něj základní informace o Moldavsku. Bude lepší, pokud budeme hovořit rusky. Snad jen s mladými můžeme hovořit anglicky. Večeře poklidně ubíhá a ani se nenadějeme a je půlnoc. Před námi je víkend. Nikolaj jede na víkend za svou matkou a my od něj dostáváme doporučení, abychom si vyjeli za město do lokality Orhei Vechi (Stará Orchej). Tato oblast je kolébkou Moldávie.

Ráno se nasnídáme s malými obtížemi. V noci tu probíhala svatební oslava a obsluze se po ránu nechce pracovat. Ale večer je Nikolaj procvičil, takže když nás uvidí, začnou kmitat.

Vyrážíme na sever. Ze sídliště se vymotáme poměrně rychle a za pár okamžiků jsme na výpadovce. Jedná se o kvalitní moldavskou dálnici. Na světelných křižovatkách, které se na dálnici nacházejí, občas musím zastavit na červenou, ale provoz je plynulý. Dálnice prochází vesnicemi a všude je snižená rychlost, to i kvůli přechodům. I zde má chodec na přechodu přednost před jedoucím vozidlem. Mimo Kišiněv je provoz o poznání slabší a řídí se dobře. Když odbočíme z dálnice na normální silnici, zhorší se asphalt, ale pořád se jedná o kvalitní silnice.

Blížíme se k historickému ostrohu, na kterém se nachází kostely a na úpatí se rozkládá typická moldavská vesnice Butuceni. Při příjezdu nás policista odklání na parkoviště před muzeem. Zde si zakupujeme vstupenky do historického komplexu a prohlížíme si muzeum, kde vystavují vzácné artefakty a vykopávky.

Do komplexu musíme po svých. Procházíme po mostě, který se klene nad řekou, která obtáčí celý posvátný ostroh. Pod kopcem na začátku vsi je stanoviště taxi, kterým se za peníze můžete nechat vyvézt nahoru ke klášteru. Vtipné je to, že označením taxi je tu vybavený koňský povoz. S Pavlem se rozhodujeme, že si cestu nahoru neusnadníme. Jelikož je sobota, je tu poměrně rušně. Okolo nás se mluví pouze rusky, ale nevíme, zda to jsou Rusové či obyvatelé Moldavska hovořící rusky.

Na vrcholu navštívíme pravoslavný klášter, kde mají studnu s výbornou pitnou vodou. Pod klášterem jsou i vytesané chodby, ve kterých se skrývá skalní kostel. Odtud je z jednoho skalního balkónu krásný pohled na řeku pod námi.

Slunce je již v nadhlavníku a nám se ozývají žaludky. Sejdeme z kopce do vesnice, abychom zjistili, že jediná místní vyhlášená restaurace je rezervovaná asi až do 15 hodin. Přece jenom turistů je tu mnoho. Pokračujeme podle ukazatele na druhou stranu vesnice, abychom na jejím konci objevili druhou restauraci Rotundu. Je krásně, usedáme venku a zkoušíme opět lahodnou krmí moldavské kuchyně.

Cestou k autu se zastavíme v místním muzeu, ale nebaví nás strkat se s ruskými turisty. Než dojdeme k autu, objevím morušně a na nich dozrávající

ovoce. Zavzpomínám na svá školní léta, kdy jsme před školou pojídali moruše těsně před vysvědčením. Tím, že jsme toto místo navštívili, můžeme o sobě říkat, že jsme byli v Moldavsku. Cesta zpět do Kišiněva je pohodlná a rychlá.

V neděli opět vyrážíme na sever. Ten je z pohledu turistického ruchu mnohem zajímavější. Jedná se o hornaté území s řadou zajímavých památek. Po hodině a půl zastavujeme u města Soroca, které se rozkládá na pravém břehu řeky Dněstr. Čeká nás pořádný výšlap v úporném poledním horku. Zdoláváme jeden schod za druhým. Po více jak pěti stech stupních jsme u kýženeho monumentu. Monument se nazývá Svíce a svým tvarem název plně naplňuje. Je odtud krásný výhled na město i řeku. Za řekou se nachází Ukrajina. Na turisty tu jsou připravení, ale pohlednice nevedou.

Vracíme se po schodech dolů, cestou se občerstvujeme chladnou výtečnou vodou ze studny. Autem ujedeme pár kilometrů a už parkuji u pevnosti. Pevnost se nachází na břehu řeky a je obklopená parkem. U vstupu do pevnosti čteme z informační tabule, že pevnost byla opravená ze štědrých dotací Evropské unie.

Platíme nízké vstupné a můžeme si pevnost prohlédnout od sklepení až po poslední baštu. Z věží sledujeme přívoz, který pendluje přes řeku mezi moldavskou Sorocou a ukrajinskou Cekynivkou. Navštívit na malý skok Ukrajinu zavrhuje, neboť na dnešní den jsme si toho naplánovali daleko víc. V přílehlé restauraci nás nechtějí obsloužit, neboť již nevaří. Přesto vidíme, že u stolů lidé obědvají. Nedá se nic dělat, popojedeme dál.

Ani ne za 500 metrů spatřujeme poměrně pěknou restauraci Sorocu, ta je však úplně prázdná. Přesto mají otevřeno a můžeme se bez problému naobědvat. Slušný oběd korunujeme skvělou smaženou zmrzlinou.

Vyjíždíme z města a dostáváme se na silnici č. 7. Není to žádná sláva, ale při trochu pozornosti můžu jet rychle. Situace se naprosto mění při odbočení na silnici č. 9. Sem se ještě evropské dotace nedostaly a silnice připomíná tankodrom. Jedu krokem a pečlivě se snažím vyhýbat těm největším dírám. Po hodině strastiplné jízdy odbočuji do pole. Nedaleko odtud je jediná moldavská památka zapsaná na seznamu UNESCO. Jedná se o geodetický bod poledníku, který procházel celou Evropou od Finska po Černé moře.

Je poznat, že památník je poměrně nový, přesto se už objevují praskliny a okolí není úplně upravené. Jsme nedaleko obce Rudy. Za vesnicí se nachází ženský klášter, který toužíme navštívit. Vjíždíme do vesnice a na ceduli si

čteme, že jsme v pohraničním pásmu. Vůbec netuším, co tato informace znamená, ale pasy máme u sebe. Nikdo nás však nestaví a klidným tempem projíždíme vesnicí. Vesnice končí a my vjíždíme do lesa. Najednou se les rozestoupí a před námi se objeví nádherný klášter.

Odpolední slunce vykresluje tichou poklidnou atmosféru a my si nerušeně klášter prohlížíme. Zatím tu stále probíhá rekonstrukce kostela, ale ostatní části kláštera jsou obývané a zahrady upravené. Ani se nám odtud nechce. Jenže sluníčko se začíná klonit k západu a my máme před sebou ještě dlouhou cestu do Kišiněva. Pavel se osvědčil v roli navigátora a pro zpáteční cestu vybírá jiné silnice. Naštěstí jsou v lepším stavu a nemusím se usilovně soustředit.

Cestou zpět máme vítanou zastávku. Projíždíme železniční přejezd, u kterého je železniční zastávka a na zastávce čekají lidé. To znamená, že za chvíli

pojede vlak. Zaparkuji a čekáme na příjezd vlaku. Ani ne za čtvrt hodiny se rozcinká zvonek, rozblíkají se červená světla a závory se poroučejí k zemi. Motorový vlak o čtyřech vagónech v červeno-žlutém nátěru se objevuje na horizontu a přibližuje se. Země zaduní, brzdy zaskřípají a vlak stojí v zastávce. Počkáme, až lidé nastoupí. Za táhlého houkání vlak odjíždí do dále a my pokračujeme v poklidné cestě do Kišiněva.

Večer přemítáme o víkendových zážitcích a s jemnou nervozitou se připravujeme na pracovní pondělí. Uvidíme, jak nás zítra na fakultě přijmou.

V pondělí ráno jsme se dostavili na fakultu. Fakulta na první a ani další pohled nevypadá přívětivě. Připomíná mi to socialistické panelové stavby. To snad není možné, že by v rámci RVHP byly školy unifikované. Katedru jsme našli bez problému, ale přidělený profesor ve škole není. Máme na něj počkat, jak nám sdělila sekretářka. Tak čekáme v tmavé nehostinné chodbě. Podlaha je pokrytá linoleem.

Asi po hodině přichází profesor a vchází k sobě do kanceláře. Dáváme mu ještě pět minut a ťukáme na dveře. Zkouším to rusky a je vidět, že se náš moldavský kolega chytá. Jenže nechápe, proč jsme za ním přišli. Vysvětlujeme, že jsme tu v rámci výměnného programu, a to nám otevírá jeho mysl. Ihned nasadí přívětivou tvář a vítá nás. Domlouváme si naše působení na fakultě, zdvořile odmítáme přestěhování do školní ubytovny, přece jenom jsme s hotelem spokojeni.

Vyndáváme upomínkové předměty, které jsme mu přivezli z Prahy. Pavel je nejvíce hrdý na skleněné těžítko, ve kterém je laserem vypálený motiv Prahy. Victor, tak se profesor jmenuje, mě požádá, abych v sekretáři zapnul elektřinu, a ukáže nám těžítko čtyřikrát větší, ve kterém laserový výpal dokonce mění barvu. Je to dílo jeho studentů. Rádi bychom byli s Victorem v kontaktu a on s námi. Navrhuje ke komunikaci asi čtyři programy. Chytáme se pouze na slůvko Skype. Chce, abych si uložil jeho kontakt na Skypu do mobilu. Nechápe, že mobil nevlastním. Vybídne Pavla, aby si tedy našel aplikaci ve svém mobilu a tím došlo k propojení.

Když Victor uvidí Pavlův tlačítkový mobilní telefon, ve kterém rozhodně nejsou žádné aplikace, jen překvapeně pozvedne obočí. Domnívám se, že nejsme zrovna skvělí vyslanci naší země a školy. Domluvíme se, že si vyzvedneme odpoledne peníze v centrále školy. Ta se nachází v historickém centru města. Vylepšíme si reputaci tím, že máme vypůjčené auto a jsme po Kišiněvě celkem mobilní.

Podle Victora máme štěstí, budeme se moci při výuce setkat s rektorem. Je to jeho žák, který to ve svých 45 letech dotáhl na funkci rektora školy a k tomu byl ještě rok ve Spojených státech amerických a můžeme si s ním pohovořit anglicky. Naštěstí mají ve škole jeden kruh vyhrazený pro studenty, kteří touží studovat v angličtině, a v této skupině studentů se můžeme plně realizovat.

Loučíme se s Victorem s příslibem, že večer si ho v hotelovém pokoji na našem notebooku vyhledáme a navážeme přes Skype kontakt. Teď je před námi jízda do středu města a konečně si hlavní město prohlédneme.

V pokladně nám vyplatí stipendium; způsobíme trochu rozruch, protože chceme peníze v bankovkách vyšších nominálních hodnot, abychom měli ucelenou řadu moldavských bankovek. Naštěstí pokladní má pochopení a vyplatí nás, jak si přejeme.

Kišiněv není velký a střed města lze bez problému projít. Naštěstí nalezneme právě uvolněné místo k parkování. Zaparkuji, zamknu auto a míříme s Pavlem na hlavní poštu, kde mají mít pohlednice a filatelistické okénko. Naštěstí je tomu tak a já mám zase o jednu starost méně. Překvapuje mě, že na kišiněvské hlavní poště v oddělení pohlednic mají pohlednici Bukurešti, Znojma a Brna. Sama prodavačka mi to nedokáže vysvětlit. Možná tu funguje směnný obchod?

Čas pokročil, máme hlad. Zamíříme k první restauraci, která se nám dostane do zorného pole. Zjišťujeme, že pivní řetězec Kozlovna už doputoval i do Kišiněva. Zkoušíme štěstí jinde. Na centrálním náměstí se nachází vládní palác, státní knihovna, národní palác a národní muzeum dějin Moldavska. Jenže my toužíme ukojit potřeby těla.

V přilehlém parku knížete Štefana, který je na všech moldavských bankovkách, objevujeme příjemnou restauraci. Hodinky ukazují téměř tři hodiny, ale oběd dostáváme. Mezi jednotlivými chody se Pavel neúspěšně zkouší odlovit kešku v nedalekém uměleckém díle. Nedaří se to ani mně.

Pavel se nevzdává a předhazuje další možné cíle. Nejvíce se mi zamlouvá nedaleká rokle, která je přeměněna na městský park s centrálním jezerem. Po obědě se nám nechce chodit, tak k parku popojedeme autem. Uvolníme aspoň exponované parkovací místo na centrálním náměstí. Jenže zaparkovat u parku není tak jednoduché, neboť jsme se dostali do diplomatické části města.

Po třetím průjezdu konečně Pavel nachází místo, kam se trefím. Necháme stát auto na ulici a jdeme k bráně parku. Čekají nás dlouhé schody dolů. Pod schody kýžená keška není k nalezení. A pořád tu někdo chodí. Pavel se nedá odradit a zkouší nalézt další kešku, která by se měla nacházet nedaleko. Po pár marných pokusech kešku nalézá. Je však zklamán, neboť keška je zničená. Přesto si ji může do svého portfolia zaznamenat. V parku je příjemný klid, ruch města je vzdálen a nedoléhá sem. Jen je tu na můj vkus mnoho pejskařů.

Vystoupáme schody zpět na ulici a vidíme poněkud bizarní, přesto zajímavou budovu. Když k ní přijdeme, zjistíme, že se jedná o městské muzeum. Zvláštnost budovy se hned vysvětluje. Je to přestavěná vodárenská věž. Po zaplacení vstupného máme možnost vyjet výtahem nahoru, kde se nachází nekrytý ochoz a krytá expozice. Je odtud krásný výhled na nepěkné město. Nemůžu si pomoci, ale Kišiněv se mi nelíbí ani z výšky. Je to typické postsovětské město se všemi možnými nešvary urbanismu.

Když se vynadíváme, sestupujeme věží po jednotlivých podlažích, kde se zastavujeme, abychom si prohlédli vždy dvě tři světlice, ve kterých jsou expozice věnované historii města.

Po prohlídce chceme odejít, ale zastaví nás kustodka expozice a dá se s námi do řeči. Po chvíli se stočí řeč na politiku. Paní nás přesvědčuje, že EU nemá dlouhého trvání, že jedině obnovení SSSR, nebo aspoň expanze Ruska na Ukrajinu, do Moldavska a Běloruska by přinesla kýžený blahobyt. Sice její syn

studuje v Londýně, ale podle jejího vyjádření ji syn utvrdil v názoru, že Američané jsou povrchní a nepěstují dlouhodobé přátelské vazby. Uvědomuji si, že podobné fráze jsem poslouchal v dětství. Korunuje to tím, že ruský rubl je jediná možná světová měna, protože americký dolar je přežitek a euro je úplně k nepoužití. Nabízím, že jí od eur pomůžu, ale nechce o tom slyšet. Odcházím celkem zhnusený, ta ruská propaganda opravdu vymývá mozky. Zvláště když při odchodu z muzea míváme ceduli, že muzeum bylo přestavěno a zařízeno za peníze z fondů Evropské unie.

Na pokoji se úspěšně propojíme s Victorem. Večer se zastavuje pro nás Nikolaj a bere nás na večeři. Vybral národní hospodu, kde si do sytosti užijeme moldavské kuchyně. Nikolaj má celkem jasno. On platí, tak obsluha musí kmitat. Objednává hromadu lahodných předkrmů, aby pak následovala opulentní hostina: pečený beran s mamaligou. Mamaliga je kukuřičná kaše, která se od polenty liší. Moc nám to chutná, ale nedokážeme tak velké porce sníst. Nikolaj nás pobízí, ale s Pavlem oba svorně odfukujeme a poulíme oči. Vše zapijíme červeným vínem, neboť moldavská vína jsou známá svou lahodností.

Úplně odrovnané nás Nikolaj odváží zpět na hotel. Loučíme se a Pavel si bere na Nikolaje telefonní číslo, abychom i s ním byli v kontaktu. Dny plynou a my je trávíme pracovně na univerzitě. Je patrné, že mladí Moldavané chtějí cestovat. Většina témat jejich bakalářských a diplomových prací se věnuje tvorbě cestovatelských aplikací pro mobilní telefony i počítače.

Máme s Pavlem napracováno, tak se domlouváme s Victorem, že bychom si udělali prodloužený víkend. Victor nemá námitek a ptá se nás, kam se chceme vydat. Prozradíme mu, že se chceme podívat do Podněstří. Podněstří je separatistické moldavské území, které vzdychá po sovětských dobách a doufá, že se jednou spojí s Ruskem. Ale mezi Ruskem a Podněstřím leží Ukrajina, která nemá poslední dobou s Ruskem dobré vztahy. Což se určitě projeví i na statutu tohoto odštěpeného území. Victor se nás snaží od tohoto nápadu odradit. Když mu však slíbíme, že se v pořádku vrátíme a že máme na pět dní domluvenou místní cestovku, která se o nás postará, tak nám přeje šťastnou cestu.

Když náš plán představíme Nikolajovi, chce si vzít dovolenou a jet do Podněstří s námi. Zná to tam velmi dobře, protože jeho matka a bývalá žena zůstaly za čarou a žijí tam. K matce koneckonců jezdí minimálně dvakrát do měsíce. Odrazuje nás od tohoto plánu, ale s námi nehne. I jemu vysvětlíme, že je o nás celkem postaráno. Auto vrátíme na letišti, neboť máme domluvený a

zaplacený odvoz přes „hranici“. Kromě toho by nám půjčovna nedovolila jet autem do Podněstří a ještě by s tím byly na „hranici“ problémy. Tak uvidíme, co nás tam čeká.

S Andrejem a jeho bratrem Antošou se setkáváme na letišti v Kišiněvě. Nastoupíme do jejich auta a uháníme na východ země. Směrem k Podněstří je silnice ve špatném stavu. Centrální moldavská vláda nemá zřejmě potřebu zlepšovat infrastrukturu tímto směrem. Ani ne za hodinu míváme kontrolní bod moldavské policie. Zpomalenou rychlostí projíždíme územím nikoho a po pár set metrech nás vítá podněsterská hranice. S Antošou vystupujeme z auta, bereme si pasy a vcházíme do úřadovny.

Jelikož jsme občané Evropské unie, nepotřebujeme k pobytu vízum. V Podněstří chceme pobýt více než 24 hodiny, proto obdržíme informaci, že je třeba se v hotelu registrovat. Dostaneme papírek, který nesmíme ztratit. Ten nás opravňuje vstoupit do separatistického útvaru. Během deseti minut je vše vyřízené a my sjíždíme autem k řece Dněstru. Asfalt je tu nový, podél silnice jsou propagandistické poutače oslavující Podněsterskou moldavskou republiku a její režim.

Pod kopcem na břehu řeky se nachází město Bendery. Projedeme kolem ruské vojenské hlídky s maskovaným obrněným vozidlem a vjíždíme na most, který nás přivede do Tiraspolu, hlavního města Podněstří. Podél silničního mostu vede železniční most. Jeden díl je vyvedený v podněsterských barvách a druhý díl mostu je vyvedený v ruských barvách.

Za pár minut jsme v Tiraspolu. Zastavujeme před restaurací Kumanjok a jdeme domluvit podrobnosti našeho pobytu. Jak zjišťujeme, bratři zde mají provizorní kancelář a určitě i nějakou provizi z našich tržeb. Zaplatíme předem domluvenou částku za náš pobyt v eurech. Dozvídáme se důležité informace o Podněstří a domlouváme si přesné časy našich výletů.

Přesuneme se do luxusního hotelu, kde nám Andrej vyjednal slevu. Rozloučíme se s bratry a jdeme se ubytovat. Hotel je slušně vybavený a my se

rozkoukáváme. První naší starostí je směna peněz. Nechci podporovat separatistický režim, proto jsem si na směnu připravil moldavskou měnu. Nebudu zde měnit eura a ani dolary. Kupodivu směna v nedaleké bance probíhá dobře a kurs je přibližně všude stejný. Vybaveni podněsterskými rubly vyrážíme na první obchůzku města.

Zjišťujeme, že je zde překvapivě mnoho Čechů. Narážíme na dvě početné skupinky postarších dam, které si sem udělaly zřejmě několikadenní výlet. Do cesty se nám připlétla hlavní pošta. Kupujeme s Pavlem první pohlednice. Paní

poštačka je natolik vstřícná, že nám nechá vybrat pohlednice ze souboru. Nemusíme naštěstí kupovat celý soubor. Z pošty vedou naše kroky do informačního centra.

Abych nevyčnival, oblékl jsem si žluté triko z Petrohradu. Je na něm vyobrazen na vztyčeném koni car Petr Veliký. Místní socha Suvorova je mu velmi podobná. V infocentru je mladá dívčina, se kterou se dáváme do řeči. Ruština jí po chuti moc není, tak přecházíme do angličtiny. Obdivuje mé triko a ptá se, kde jsem ho sehnal. Po zjištění, že je z Petrohradu, si viditelně oddechne. Má tu totiž prodejnu suvenýrů a triko s typickým motivem Tiraspolu jí chybí. Bohužel pohlednice má katastrofální a sama uznává, že v tomto ohledu jsou zaostalí.

Doporučuje nám, abychom si bankovky vyměnili za plastové mince. Holedbá se tím, že jsou určené pro nevidomé, aby podle hmatu poznali, jakou hodnotu mají v ruce. Plastové mince jsou odlišené od sebe tak, že mají různý počet hran. Vysvětluji jí, že u nás máme bankovky, které v sobě mají již prvky pro nevidomé. Raději si necháme bankovky.

Potvrzuje nám, že tirsapolská pošta je pořád podřízená poště moldavské. Veškeré mezinárodní zásilky putují do světa z Tiraspolu přes Kišinev. Podněstří vydává poštovní známky, jenže je moldavská pošta neuznává. Takže aby pohlednice odtud dorazily k adresátům, lepíme raději známky moldavské, které tirsapolská pošta akceptuje. Dozvídáme se i fakt, že po ukrajinské krizi, Ukrajina uzavřela hranici s Podněstřím pro volný pohyb zboží. V současné době Ukrajina požaduje pro vývoz zboží z Podněstří moldavská razítka. Což Podněstří ztěžuje už dost složitou ekonomickou situaci.

Ohledně města se nedozvíme nic, co bychom nevyčetli z internetu nebo tištěného průvodce. Odcházíme do nedalekého knihkupectví (Tiraspol se dá procházet pěšky, není to velké město), kde dokupujeme poměrně pěkné pohlednice.

Pak se s Pavlem zastavíme v doporučené restauraci na večeři. Jídlo je dobré, ale zvyky mají opravdu podivné. Nemají potřebu vracet peníze a na upozornění nereagují zrovna přívětivě. Jak zjišťujeme, všechny jednodenní zájezdy do Tiraspolu zde zastavují, aby se návštěvníci najedli. S Pavlem máme jasno, že sem už nikdy více.

Čekají na nás rozestlané hotelové postele a první noc u separatistů.

Po snídani napíšeme první dávku pohlednic a odneseme je na poštu. S Antošou máme sraz před hotelem. Chvilku pochybuji, zda se setkáme, když jsme včera zaplatili nemalý obnos v eurech. Ale vše je v pořádku a Antoša ve stanovenou hodinu čeká i s autem.

Andrej s námi dnes nejede, ale Antoša je nám dobrým průvodcem. S oběma bratry jsme včera mluvili rusky, dnes nás Antoša prosí, abychom hovořili anglicky, neboť si potřebuje jazyk procvičit. Souhlasíme. Je poznat, že Antoša se anglicky učí teprve půl roku. Tvrdošíjně však odmítá přejít k ruštině.

Nejdříve se vydáváme na tiraspolské sádky. Zde chovají jesetery i vzácnou vyzu. Nechovají je zde na maso, jak si mnozí můžou myslet, ale chovají je pro jejich jikry. Pravý kaviár je přímo z jeseteřích jiker. Ten nejvzácnější je z jiker vyzy, které Rusové říkají běluga.

Na sádkách na nás čeká průvodkyně. Antoša nás předá a odjíždí. Sádky jsou na okraji města, tak přemýšlím, zda pošlapeme zpět do města pěšky, nebo zda se Antoša vrátí. Průvodkyně pochází z ruské Astrachaně a mluví s námi rusky. Povídáme si, mimo jiné i o majiteli sádek. Viktor Gušan si z Podněstří udělal vlastní stát a vlastní zde téměř vše. Mluví se o něm, že za vším, co Podněstří dělá, je jeho souhlas. Je tedy kontroverzní osobou. Na druhou stranu vedle mafiánského ducha ukazuje i lidskou tvář a stará se o sirotky i o seniory.

To už však přijíždí autobus z Kišiněva plný Slovinců. Konečně jsme všichni pohromadě, oblékneme se do plášťů a můžeme se jít podívat na ryby. Naše průvodkyně vypráví o komplexu v ruštině, jejich moldavská průvodkyně to tlumočí do angličtiny a jejich vedoucí skupiny to převádí do slovinštiny. Je

zajímavé pozorovat, jak se překlady lehce odlišují a dochází i ke zkreslení významu. Slovinci prahnou po informacích a zajímá je hlavně kontroverzní mafián. Naše průvodkyně stroze odvětlí. S námi si povídá daleko vlídněji.

Nevidíme technologický proces získávání jiker a mlíčí, tudíž nemůžeme sledovat ani vývoj plodu. Červen je měsícem klidu a odpočinku pro ryby. Vidíme všechny druhy jeseterů a dozvídáme se informace z jejich života.

Pak už nás čeká ochutnávka. Pavel si za ochutnávku nepřiplatil, neboť ryby nemusí. To já se na pravý kaviár moc těším. Jsme uvedeni do jídelny, kde je vše připravené. Usedáme s Pavlem ke stolu. Pavel si sedá ke stolu, kde není nic prostřeného, já si sedám vedle něj. Naše průvodkyně mě však přesadí,

protože já mám zaplacenou ochutnávku tří kaviárů. Slovinci mají hromadně na ochutnání pouze dva druhy kaviáru.

Volíme francouzský servis a ke kaviáru se otevírá ruský sekt. Ještě existuje ruské podávání kaviáru. Při tomto způsobu se kaviár zapíjí vodkou. Naše průvodkyně nás seznamuje se zásadami, jak správně kaviár konzumovat.

Namítám, že já sekt nemám zaplacený, ale jen mávne rukou a já tedy zapíjím kaviár sektem, který zaplatili Slovinci. Na Pavla se jeden Slovinec obrátí s tím, že je mu povědomý. Jak se ukáže, je to kolega z lublaňské techniky a s Pavlem se setkal na konferenci. Svět je opravdu malý.

Po degustaci si můžeme objednat kaviár domů. Nemám ho kde skladovat a domů se dostanu až za deset dní. Průvodkyně mi nabízí, že mi přiveze kaviár do Kišiněva na letiště, abych neměl problém se skladováním. S díky odmítám. Loučíme se se Slovinci, které čeká oběd v Kumanjoku. Průvodkyně mi sdělí, že Slovinci mi záviděli ten třetí kaviár a obraceli se na vedoucího skupiny s dotazem, proč oni mají jen dva, když si chlap z Prahy dopřává tři.

To už se pro nás vrací Antoša a my se loučíme. Opouštíme sádky a jedeme do Bendery. Opět překročíme Dněstr a vjíždíme do průmyslového komplexu. Na vrátnici musíme zaplatit za vjezd. Projedeme továrnou a zastavujeme u pevnosti. To je opravdu možné jen v postsovětském prostoru.

V pevnosti donedávna sídlila ruská armáda, ale prostor už vyklidila, tak se sem můžou podívat i turisté. Oproti pevnosti v Soroce vypadá zrušena, ale i sem plynou nějaké dotace. Dotace rozhodně nejsou z fondů EU. Antoša nám dává rozchod a my s Pavlem začneme objevovat všechna zákoutí. Nachází se zde muzeum, které oslavuje hlavně hrdinské činy Rusů, kteří o toto území sváděli boje s Osmany i Turky.

Objevuji pranýř a podaří se mi přemluvit Pavla, aby mi zapózoval. V pevnosti trávíme asi 90 minut a prolézáme všechny přístupné bašty. Čas však pokročil a mně ochutnávka kaviáru plně nezasytila a i Pavel má hlad. Naštěstí je tu prodejna rychlého občerstvení, tak se bez problému a dobře najíme. Vracíme se za Antošou a vyrážíme dál.

Ve městě Bendery nám Antoša zastavuje u městského výboru a ukazuje nám střely po kulkách z krátké války mezi separatisty a moldavskou armádou. Dodávám si kuráže a zeptám se na okolnosti konfliktu. Antoša je velmi mladý a narodil se až po válce. Ukazuje nám podněsterský pas, na který může pouze do

Abcházie, Jižní Osetie a Náhorního Karabachu. Jedná se také o území se sporným statusem. Ptám se, jak je možné, že tedy cestuje. Odpověď je až překvapivě jednoduchá. Pro cesty do Evropy používá moldavský pas. Stačí zajet do Kišiněva, prokázat, že bydlí v Tiraspolu a má nárok na pas. A aby se to ještě nepletlo, vlastní pas ukrajinský i ruský. Při rozpadu SSSR si totiž odhlasovali ve všech nově vzniklých republikách, že si můžou navzájem vydávat pasy. Třebaže se narodili dávno po zániku Sovětského svazu, mají stále nárok na pas jakékoliv postsovětské republiky s výjimkou Pobaltí.

Vyjeli jsme z města Bendery a blížíme se ke Kickanskému klášteru. Ten je nádherný. Klášteru vévodí vysoká zvonice. V klášteře je ticho a klid. Nacházejí se tu kostely, kaple a ubytovny mnichů. Využíváme toho, že je zvonice otevřená a po schodech a žebřících vylezeme nahoru ke zvonům. Antošovi výšky nedělají dobře a v půli se obrací. My se kocháme nádherným výhledem do okolí. Vidíme i vzdálený Tiraspol. Na východě se obloha barví dočerna a z mraků létají blesky.

Sejdeme dolů, kde na nás čeká Antoša a snažíme se bouřce ujet. Zastavujeme u nedalekého památníku, kde v roce 1944 začala karpatsko-dukelská operace. Bylo to důležité předmostí, které Rudé armádě pomohlo proniknout do fašistického Rumunska.

Bohužel nás tu dostihují první kapky a je tu děsný dým z pálené trávy. Cestou do Tiraspolu ještě zastavíme ve vesnici, kde před místním kulturním domem je umístěna velká busta V. I. Lenina.

Stmívá se a my sjíždíme autem k Dněstru. Je zde přívoz, který nás převezde na druhou stranu. Tam už je Tiraspol. Antoša zastavuje před Kumanjokem a doporučuje nám, dát si zde večeři. S Pavlem mu říkáme, že bychom raději jinam, že zde jsme už byli. Antoša říká, že jiné restaurace v Tiraspolu nejsou. Pak přiznává, že nás sem vzít musí, neboť mají z naší útraty provizi. Jedná na rovinu a my s Pavlem se tedy podvolujeme. Přece jenom tu nevaří špatně. Vše v pořádku, jen při placení opět nastává nedorozumění. Tentokrát se vrácení drobných nedočkáme.

Antoša náš zaveze k hotelu a loučí se. V sobotu si nás vyzvedne Andrej. S Antošou se už nevidíme. Tiraspol i po setmění vypadá celkem neškodně a po dvou dnech se tu cítíme bezpečně. Přesto neriskujeme a večer již zůstáváme na hotelovém pokoji. Dnešní den byl nabitý pěknými zážitky a já spokojeně usínám.

Je pátek a s Pavlem máme volno. Rozhodli jsme se, že si pořádně prohlédneme Tiraspol a město Bendery. Mezi těmito městy je zřízená trolejbusová linka. Počkáme u hotelu na trolejbus číslo 19, který nás odveze do centra Bendery. Město samotné nabízí víc než jen rozstřílený úřad a pevnost.

Od konečné stanice trolejbusu se vydáváme k řece Dněstr. Předpokládám, že tímto směrem musí být nádraží. Tam máme hlavně namířeno. Ulicemi přicházíme na břeh, kde se rozprostírá park. Tomu vévodí památník sovětským vojákům, kteří padli v druhé světové válce. Nachází se tu i památník holocaustu. Jediným rušivým elementem je rozpadlá restaurace, která v dobách sovětských musela být výstavní. Určitě se z ní krásně pozoroval plynoucí Dněstr.

Vracíme se zpět do centra. Cestou se ptám kolemjdoucích, kde nalezneme nádraží. Odpověď mě překvapuje. Ve městě jsou nádraží dvě. A obě na opačných koncích města. Riskneme to a jdeme vytyčeným směrem. Přicházíme k velké budově nádraží a padá nám kámen ze srdce, je to to správné nádraží. U tohoto nádraží se nachází malinkaté železniční muzeum, u kterého je schovaná pro Pavla keška.

Nádraží samotné zeje prázdnotou. Dvakrát do týdne tady zastaví rychlík vedený mezi Kišiněvem a ukrajinskou Oděsou. Podněstří je s podporou železnice na tom ještě hůře než Moldavsko. Vnitrostátní osobní přeprava neexistuje.

Druhé nádraží je pro nákladní dopravu, ale tam se vypravit ani nechceme. Vracíme se zpět na konečnou stanici trolejbusu. Cestou míváme obchod, který se jmenuje Praha. Jedná se pouze o název, jinak je to klasická malá samoobsluha. Kazí se počasí, zvedá se chladný vítr a občas se přežene krátká slabá dešťová přeháňka.

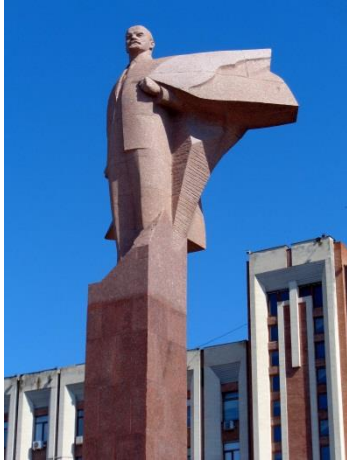
Počkáme na trolejbus číslo 19 a vracíme se do Tiraspolu. Vystupujeme na Suvorově náměstí, kde se nacházejí nejvýznamnější památky. Už jsem se zmiňoval, že celé území je sovětským skanzenem. Zastavujeme se u jezdecké sochy Suvorova. Pak se přesuneme západně k Nejvyššímu sovětu Podněsterské moldavské republiky. Je to budova, která se nesmí fotit. Jenže před budovou stojí Leninova socha, která se fotit může. Nikdo po nás nic nechce a nikomu nevdává, že si sochu fotíme.

Přejdeme široký bulvár 25. října (podle Juliánova kalendáře v tento den vypukla Velká říjnová socialistická revoluce) a ocitáme se u památníku padlých. Zde jsou jména padlých v občanské válce 1990 – 1992 a překvapivě i jména

padlých v afghánské válce 1979 – 1989. Celému prostranství dominuje tank T34.

Začíná pršet, tak se přesunujeme do restaurace Vína Gagauzie. Zjišťujeme, že i zde vaří dobře a není tu takový nával jako v Kumanjoku. Hlavně

je tu obsluha milá a zdvořilá. V celém Podněstří se nepoužívají platební karty. Ale to mi nevadí, neboť mám plno rublů, které jsem si směnil za moldavské leie.

V sobotu se máme setkat s Andrejem a podniknout společný výlet za město, abychom poznali podněsterský venkov. Sraz máme až před polednem, tak si ráno doprohlédneme střed města, kde je největší výskyt socialistického realismu. Je sobota a ulice jsou plné lidí. Na bulváru 25. října míváme dům se zajímavými vlajkami. Nejsou to zrovna vlajky, které se často vídají. V domě sídlí dvě velvyslanectví: Abcházie a Jižní Osetie.

Na stejné ulici se nachází i státní banka. Co se nedá Podněstří upřít, je čistota. Všude na ulicích je čisto, sice tu probíhá omezený stavební ruch, jsou tu nové skleněné budovy, ale není tu prašno. Dokonce si všímám toho, že zde nejsou posprejované zdi, domy a ani památníky. To oceňuji.

Vracíme se k hotelu, abychom mohli s Andrejem vyrazit do vesnice Čobruči. Zastavujeme před místním kulturákem, kde si můžeme prohlédnout socialistický realismus 50. let. Více mě zajímá přilehlý park, který je vyprojektovaný s určitým poselstvím. Celé je to založeno na koloběhu vody. Bohužel celé dílo bylo napájeno z vodovodního řádu, takže v současnosti je nefunkční.

Prohlížíme si fotbalové hřiště, neboť Andrej hrával kopanou. Pak se přesuneme k Dněstru. Jsme na místě, kde se řeka rozlévá do řady koryt a tvoří se tu ostrovy. Zde je Dněstr hranicí a za řekou je Moldavsko. Andrej zavádí řeč na politiku. Přiznávám, že mi to tu připomíná zapomenutou ruskou gubernii než samostatný stát. Všude vlají ruské a podněsterské vlajky. Andrej mi vysvětluje, že je to z vděčnosti. Ptám se ho, co by chtěl v budoucnu. Dávám mu na výběr: spojení s Moldavskem, spojení s Ruskem či úplnou nezávislost mezinárodně uznanou. Váhá, ale připouští, že asi by chtěl samostatnost. Moldavsku nevěří, Rusko je daleko, tak nezbývá nic jiného.

Když se dívám přes řeku, napadá mě, že nevidím žádné pohraničníky. Ptám se na to Andreje. Odvětí, že nemají tolik lidí, aby hlídali celou hranici. Když mu vrátím jeho slova, že by je Moldavsko mohlo opět napadnout a násilím

připojit, lehce obrací. Napadli by je Rumuni a NATO. Moldavsko vlastně není nepřítel. Ale naštěstí tu jsou ruští vojáci a ti je ochrání. Čpí z něj ruská propaganda, ale je vidět, že jí až tolik nevěří. Rusko si toto území kupuje tím, že jim zdarma poskytuje plyn. A pomáhalo i celkově s ekonomikou. Za poslední tři roky, kdy na Rusko dopadají sankce, se štědrá ruka stáhla. Oproti tomu EU pumpuje do Moldavska peníze, které i přes značnou korupci, jsou na veřejnosti vidět.

Nasedáme do auta a jedeme k jeho švagrovi. Doma je pouze on, ale to nevadí. Připravil nám skvělý oběd. Sedíme, kocháme se sobotním polednem a neskutečným klidem. Andrej si váží mé otevřenosti a čas líně plyne v družném hovoru.

Navečer se vracíme do města. Loučíme se s Andrejem a odmítáme nabídku na odvoz do Kišiněva. Zítra je neděle a zjistili jsme, že hotelové taxi nás odveze levněji a hlavně za podněsterské rubly, kterých mám stále hodně. Koneckonců není za co je zde utratit.

V neděli vyrazím do směnárny, abych směnil rubly zpět na leie. V bance jsem nepochodil. Zkusil jsem další směnárny a banky a všude mi tvrdili, že nemají žádnou zahraniční měnu. Kapituluji a jsem ochoten přijmout ruské rubly, ale ani ty nejsou k dispozici. Podněsterský rubl je natolik hrozná měna, že je vnitřně nesměnitelný. Ani občané tohoto útvaru se nechtějí vzdát těžko získaných valut. Zvláště, když většinu nedostatkového zboží musí platit v eurech.

Je pravda, že se Andrej nabídl, že mi peníze smění zpět na leie, ani on se nechtěl vzdát nabytých eur. Nakonec nabídku odmítám. V hotelu si dáváme pořádný oběd (já mám jesetera), pak si kupuji kaviár a lahev Becherovky, kterou mají na baru, abychom ji přivezli Nikolajovi do Kišiněva. Nakonec se elegantně zbavuji všech rublů. Pavlovi zbyla tři sta rublů. Tolik nás stojí odvoz do Kišiněva.

Opouštíme v hotelovém taxi Tiraspol a těšíme se zpět do Moldavska. Musím uznat, že tu bylo pro nás bezpečno, přesto jsem se nezbavil divné pachutě. Vyzkoušel jsem si návštěvu mezinárodně neuznaného území a vím, že do dalších separatistických států mě to netáhne. Je to zvláště smutná zkušenost.

Ještě v nás doznívá poslední dopolední procházka po městě a už přejíždíme Dněstr a míříme zpět do Moldavska. Na hranici náš řidič za nás vše vyřídí, migrační lístek nám zůstává na památku a po rozbité silnici míříme

k moldavskému kontrolnímu bodu. Řidič jen nahlásí, že nás veze na letiště do Kišiněva. Musí ukázat kufr a můžeme pokračovat v jízdě. Řidič prohodí, že takto rozbitá silnice vede do Evropy a do Unie. On o členství v Evropě rozhodně nestojí. Nemáme sílu s ním vést duchaplný dialog. Po hodině jízdy jsme v Kišiněvě. Když na letišti vystoupíme, nacházím na silnici minci. Jedná se o podněsterskou kopějku. Klepu řidiči na okno a k Pavlovým 300 rublům přidávám minci, aby se dostala zpět za řeku, třeba se tam dočká ještě smysluplného využití. Tady v Moldavsku je k ničemu.

Vyzvedneme si auto a přesuneme se do hotelu. Hotel jsme si vybrali skvělý. Večer nás navštíví Nikolaj. Velice se omlouvá, ale musí služebně na Ukrajinu. Předáváme mu alespoň lahev Becherovky. Ještě že jsme ji koupili, neboť on má pro nás lahve moldavského vína. Společně povečeříme a rozloučíme se.

V pondělí musíme zpět na fakultu. Jsou rádi, že jsme se v pořádku vrátili. Povinnosti si odbudeme a máme čas zajet do Mimi, kde se nachází zrekonstruovaný zámek, součást místního vinařství. Pondělí je zavírací den, tak si uděláme pouze fotky exteriéru.

V úterý máme volno, bereme auto a hned po snídani vyrážíme na jih. Zde je autonomní oblast Moldavska – Gagauzie. Silnice je dobrá, provoz minimální. Míříme na jih do hlavního města Komratu. Gagauzové jsou pokřtění Turci a inklinují k Rusku, Moldavsko moc nemusí a v době ozbrojeného konfliktu byli na straně Podněsterska. V současné době mají autonomii a vypadá to, že jim statut vyhovuje.

Na pomyslné hranici vlaje gagauzská vlajka vedle vlajky moldavské. V Komratu se centrum předělává, ale místo na zaparkování jsem našel. Prohlédneme si centrální náměstí, uprostřed se nachází pravoslavná katedrála.

Na ulici jsou trhovci s rozličným zbožím. Trávíme tu necelou hodinu a chceme už pryč. Ničím mě to město neoslovilo.

Jih Moldavska je zemědělskou krajinou. Je to rovina, kde se pěstuje obilí. Míjíme i ovocné sady. V tomto úrodném kraji se před 150 lety usadila česká menšina a založila osadu Holubinka. Snad tam trefíme. Máme jen přibližné souřadnice, tak není divu, že poprvé zabloudíme. Sice vykonáme dobrý skutek, že ze zapadlé vesnice odvezeme školačku domů a zkrátíme jí cestu. Jinak by musela v červnovém vedru jít sedm kilometrů pěšky. Díky tomu se dozvídáme, že se musíme vrátit na hlavní silnici a odbočit až tu další odbočku.

Vedlejší cesty už jsou samý výmol, ve vesnicích nám brání v jízdě hejna hus či stáda krav. Ale jsme v Holubince. Vesnice je jak po vymření. Na obecním úřadě nikdo není a jen jedna paní nás naviguje k sokolskému památníku.

Vracíme se na sever podél moldavsko-rumunské hranice. Tímto jsme se podívali i na západ Moldavska. Cestou se ještě zastavujeme u vinařských sklepů v Mileštii Mici. Jsou to podzemní sklepy na jih od Kišiněva a objevujeme je díky Pavlově touze lovit kešky. Večer přijíždíme do Kišiněva a rušným provozem prokličkujeme k hotelu.

Poslední den v Moldavsku věnujeme severovýchodu země. Vyjíždíme po známé dálnici na sever a zastavujeme ve městě Cricova. Zdejší vinné sklepy mají nejsilnější marketing, přesto Moldavané říkají, že nemají nejlepší víno. Je pravda, že je tu čilý turistický ruch a autobusy se tu točí jeden za druhým.

Přesunujeme se do Sacharny, kde se nachází nejsvětější poutní místo Moldavska. Jedeme podél řeky Dněstru a za řekou je Podněstří, tam už nechceme. Klášter je zajímavý. Nachází se na opuštěném místě za stejnojmennou vesnicí. Procházíme klášterem, který působí klidnou atmosférou. Chovají tu slepice, holuby i pávy. Za klášterem se otvírá zalesněné údolí. Ve skále tu jsou vyhloubené kobky mnichů, v současnosti nevyužívané.

Lesní cestou se dostaneme na ostroh, ze kterého pozorujeme klášter hluboko pod námi. V dálce je vidět Dněstr. Na protějším ostrohu se nachází kaplička a další podzemní prostory, ve kterých je schovaná keška. Přesunujeme se tedy na protější svah. Naše obuv není zrovna výletní, oba máme sandály.

Přesto se vyškrábeme ke kapličce, abychom zjistili, že keška je opravdu ve svahu pod námi. Prohledáváme svah, když tu mi podjedou nohy a já se kutálím dolů. Odřel jsem si nohu i klouby na rukách. Kontroluji fotoaparát a zjišťuji, že je problém s objektivem, ale pomocí kleští se objektiv dá narovnat.

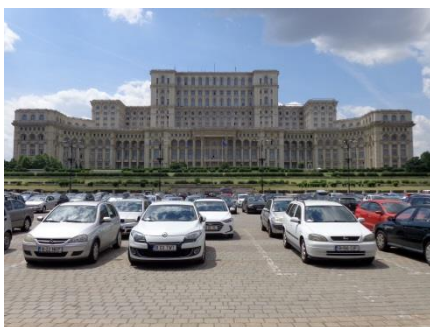
Je nejvyšší čas se vrátit. Naštěstí se nestalo nic vážného. Návštěvu dalšího klášterního komplexu zavrhuje a vracíme se do Kišiněva. Je třeba se zabalit a pořádně se vyspat.

Ráno se dopravíme na letiště a odbavíme se na let do Bukurešti. Letadlo nám nenavazuje, musíme v Bukurešti zůstat přes noc. Naštěstí máme nedaleko letiště objednaný hotel. Let probíhá poklidně a za chvíli přistáváme v Bukurešti na letišti.

Na vstoupení do EU tu čeká řada lidí a otevřené jsou jen tři brány. Jedna brána je pro občany EU a zbylé dvě pro všechny. Pavel trvá na tom, že půjdeme branou pro EU. Samozřejmě fronta postupuje nejpomaleji. Přesto se dostaneme po hodině do Rumunska.

Před letištěm na nás čeká hotelové taxi a odváží nás do hotelu. Ubytujeme se a zjišťujeme, jak se nejlépe dostat do města. Autem nás odvezou na letiště, kde si koupíme kartu. Jinde se neprodává. Tam si i nahrajeme peníze, které se nám při každé jízdě odečtou. Vše jsme zvládli a pochopili jsme i kterým autobusem se do centra Bukurešti dostaneme.

System v autobuse mi přijde jednoduchý. Dvakrát pípnu nabitou kartou u čtečky. Jednou za sebe a jednou za Pavla. Jenže autobusák měl systém vypnutý. Zapnul ho a vybídl mě, abych pípnu ještě. No uvidíme, zda budeme mít na cestu zpět. Ještě jsme utvrzeni v tom, že karta platí na autobusy, tramvaje i metro.

Kolona do města je úděsná a my se v autobusu paříme přes hodinu. Ujet v dopravní špičce 5 kilometrů trvá 75 minut. Vystupujeme z autobusu a zjišťujeme, že jsme se trefili. Přímo ulicí se dostáváme k Paláci Republiky. Je to monumentální stavba, která započala v éře rumunského socialismu. Bulváry jsou v této části široké a pro chodce je tu hodně místa.

Odpoledne tu snad prochází všichni obyvatelé metropole. Restaurace jsou plné lidí. Procházíme po hlavní třídě a míváme honosné domy, které tu vyrostly ještě před nástupem lidového a posléze socialistického zřízení.

Objevujeme vstup do metra. Přijdeme k turniketům a zkusíme naši kartu. Vstup je nám odepřen, neboť tato karta podle zřízence není určená pro cesty metrem. Jak vypadá bukureštské metro, nám zůstane utajeno.

Ukončíme hodinovou procházku městem a na zastávce autobusu počkáme na náš spoj, abychom se přemístili k hotelu. V autobusu zjišťujeme, že veškerý kredit na kartě je vyčerpaný a netušíme, zda jedeme načerno či nikoliv. Jsem poměrně klidný, neboť na kartu jsme uložili více, než jsme dvěma jízdami autobusem projeli. Čeká nás poslední noc před návratem domů.

Ráno nás hotelové taxi odveze na letiště a ve frontě na odbavení kufrů do Prahy už slyšíme češtinu. Let probíhá hladce a po 14 dnech jsme opět na letišti Václava Havla v Praze bohatší o mnoho zážitků. Služební cesta do tohoto koutu Evropy za to stála.